№ 140 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 8 — 1888 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 8 № 140

ՏԱՍՆ ԵՒ ՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ: Առանձին համարները 7 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ». կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարվում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ОТКРЫТА ПОДПИСКА
НА ЕЖЕДНЕВНУЮ ЛИТЕРАТУРНО-ПОЛИТИЧЕСКУЮ ГАЗЕТУ
„КАВКАЗЪ"

Въ 1889 году газета «Кавказъ» будетъ выходить подъ прежнею редакціею и по прежней программѣ, ежедневно, не исключая и понедѣльниковъ.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА:

СЪ ПЕРЕСЫЛКОЮ:

Съ доставкою въ Тифлисѣ.		По Имперіи.		По почтовому союзу.	
На годъ	11 р. 50 к.	На годъ	13 р. — к.	На годъ	18 р. 40 к.
» 1/2 года	6 » — »	» 1/2 года	7 » — »	» 1/2 года	10 » — »
» 3 мѣсяца	3 » 50 »	» 3 мѣсяца	4 » — »	» 3 мѣсяца	6 » — »
» 1 мѣсяцъ	1 » 50 »	» 1 мѣсяцъ	1 » 75 »	» 1 мѣсяцъ	2 » — »

Подписка принимается исключительно въ конторѣ редакціи, Тифлисъ, уголъ Головинскаго проспекта и Барятинской улицы, домъ Ротинова.

Для иногороднихъ адресовать: Тифлисъ. въ редакцію газеты «Кавказъ».

ОТЪ КОНТОРЫ.

Объявленія изъ Москвы, С.-Петербурга, Царства Польскаго и заграницы, кромѣ Франціи, принимаются исключительно въ центральной конторѣ объявленій, бывшей Л. Метцль, въ Москвѣ, Мясницкая, домъ Спиридонова.

1—2

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Երկրորդ կամաւոր պատասխան: Նամակ Ախալքաղաքից. Ներքին լուրեր. —ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պետութիւնների սպառազինութիւնը. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ. — ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ԲՈՐՍԱ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Նկարչի կեանքից յիշողութիւններ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԿԱՄԱՒՈՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆ

—

Իմ և պ. Ա. Յովհաննիսեանի մէջ ծագած բանակռւը շատ կարևոր հանգամանքներ պիտի պարզի: Սուտ չի ասած, թէ՝ «Նախ յիմարացուցանէ և ապա կորուսանէ»: Աստուած տայ միայն, որ պ. Յովհաննիսեանը վատաբար չը փախչի կռւի դաշտից մինչև իր կատարեալ անկումը չը տեսնի:

Այս անգամ պիտի ցոյց տամ ծոցումս եղած փաստերով, որ «հայոց ազգի կատաղի թշնամիների» վրա կատաղաբար յարձակւողն ինքը՝ ամենից կատաղին է:

Սկսենք «երկանց սկզբից»: Մի բանակ կար մի ժամանակ, մի կուսակցութիւն, մի «Ղալաթիոյ օջախ», որին թէ ես և թէ պ. Յովհաննիսեանը ատում էինք առ ի սրտէ: Կար և մի ուրիշ բանակ, բանակ «Մշակի», որի մեծ բարոյական ոյժը խոստովանում էինք երկուսս էլ, և պ. Յովհաննիսեանն աւելի, քան թէ ես: Վերջը՝ պ. Յովհաննիսեանը դաւաճանեց իր սկզբունքին, որ գուցէ առաջուց էլ չունէր, այլ միայն ինձ էր հաւատացնում որ ունի և անցաւ մեր երկուսի էլ ատած բանակը, դարձաւ նրանց պարագլուխ, ինչպէս արդէն տեսնում են բոլոր հայ ընթերցողները: Այս է պ. Յովհաննիսեանի պօլիտիկան, որի պէս պօլիդիգ, (ինչպէս գրում է «Արձագանքում») Աղայեանցը երբէք ունեցած չէ, այլ միայն տեսնելով պ. Յովհաննիսեանի դաւաճանութիւնը՝ անցաւ այն բանակը, որին առաջուց էլ համակրում էր,—համակրում էր նրա սկզբունքին, ուղղութեանը և ոչ մասնաւոր թերութիւններին, որից ով որ ազատ է՝ թող նա քար վերցնէ: Շատ մարդիկ են երկաթուղու տակն ընկնում, ճխլւում, շատ շոգենաւեր են կործանւում Ովկիանոսի վրա, բայց եթէ այս մասնաւոր վընասներով չը խոտովանէինք շոգեշարժի օգտակարութիւնը, կը վերանային երկաթուղիները: Բայց դուք, պ. Յովհաննիսեան, փախաք, թէ չը փախաք «Մշակի» մղած պատերազմից. ինչու սրա պատասխանը չէք տալիս, եթէ դուք ազնիւ մարդ էք և խօսք չէք տալիս նոյն իսկ բանակռւի գլխաւոր նիւթից, սկզբունքից: Անուանել էք ինձ վասակից և Մէհրուժանից էլ վատթար հայ, թէ ոչ, չինել էք ինձ բռուտի քաղցած շուն, թէ ոչ: Ահա սրանց պատասխանը տըւէք, մի փախչէք վատաբար: Սալօնական բթախօսութիւնները գրականութեան մէջ չեն անցնիլ:

Եւ ինչու է քաղցած շուն Աղայեանցը, ով է կարել նրա հացը. միթէ նա ծոյլ է, չի աշխատում, միթէ չունի այնքան գրաւոր աշխատութիւններ, որոնցով կարողանար ապրել: Այս հարցերը շատ հետաքրքրական են ամեն հայի, ամեն բանասէրի համար, գրականութեան ամեն մի մշակի համար:

«Արձագանքի» խմբագրապետ Մախլասը, չը կարողանալով մարսել իմ արած այրական ազնւութիւնը, սկսել է սաստկացնել իմ դէմ իր ծամածռութիւնները: Ասում է՝ «պ. Աղայեանցին մենք ճանաչել ենք իբրև չնորհալի վիպասան (տեսնում էք, մարդը չի ուրանում Աղայեանցի արժանաւորութիւնը) և ա ն չ ն ո ր հ ք հրապարակախօս» (ուղիղ է ասում մարդը. Աղայեանցի ինչ գործն է հրապարակախօսութիւնը, նա մի դ ի ւ զ մարդ է, վեր կը կենայ և ամեն ինչ դըւուստը կասէ, մինչդեռ հարկաւոր է ճշմարտութիւնը միշտ վարագուրած պահել, մի քիչ պօլիտիկ լինել):

Յետոյ՝ տեսէք ինչպէս է գլըխկոնծի տալիս մեր խմբագրապետը. ասում է՝ «ճանաչել ենք Աղայեանցին իբրև անյաջող թեմական տեսուչ (մյ դըւուստ բան, ախր մի ինքնուս մարդ, առանց դիպլօմի, առանց նոյն իսկ մի հասարակ վկայականի, և.... թեմական տեսուչ, այս ծրտեղ է լսած), որ յ ա ջ ո ղ ո ւ թ ե ա մ բ տ ա ր ա ծ ո ւ մ էր իր յ օ ր ի ն ա ծ դ ա ս ա գ ր ք ե ր ը: (Օ՜.... մյ նոր բան...)

Ես կը պատասխանեմ: Բառ չեմ գտնում, որ այս զզուելի ակնարկութեան անունը լինի: Արդեօք ով և իցէ մեր դասագրքեր յօրինողներից, ով և իցէ մեր վարժապետներից լսած կայ, որ ես ում և իցէ դասագիրքը արգելած լինեմ և տեղն իմը դրած: Սրա հակառակ ամեն վարժապետի խ ս տ ի ւ պատուիրել եմ, որ իր ցանկացած դասագիրքը գործ դնէ, այն դասագիրքը, որին սովոր է, որով ինքը կարող է աւելի արդիւնք ցոյց տալ:

Իսկ թէ յաջող է եղել իմ թեմական վերատեսչութիւնը, թէ անյաջող, այս մասին վայել չէ ինձ խօսել, այսքան կասեմ միայն, որ Ա. Յովհաննիսեանն էլ շատ դիւր չեկաւ, ո ր ա ռ ա ն ց ի ր ա ն հ ա ր ց ն ե լ ո ւ, Աղայեանցին նշանակեցին թեմական վերատեսուչ: Եւ այդ իսկ օրից սկսած՝ պարոնը նկատեց, որ ինքն այլ ևս նշանակութիւն չունի ուրեմն, որ առանց իրան էլ կարող են բան անել, մինչդեռ բոլոր երիտասարդ գործողներին հաւատացրել է, որ առանց իր կամքի ա զ գ ա յ ի ն ասած ասպարիզում նըրանք տեղ չունին: Եւ հէնց այս է պատճառը, որ այնքան հացկատակներով և կարիերիստներով շրջապատել է իրան: Եւ այն պ օ լ ի տ ի կ ն է բանեցնում, ինչ որ իր նկարագրած հաւազող աղուէսը. «գիտէք, պարոններ, ես շատ բան գիտեմ, բայց կարող չեմ ասել. «Մշակի» բանակը մեր ազգութիւնն ու եկեղեցին վտանգում է, հարկաւոր է միացեալ ուժով դէմն առնել.... օ.... ես շատ բան գիտեմ, ինձ գրել են.... ի սէր Աստուծոյ, ուրիշ տեղ բան չասէք....»

Էհ, ողորմելիներ, աւելի ճանկ չէք տեսել դեռ. չը կարծէք, որ Աղայեանցը կեղծաւորութիւններ կանի....

Բայց դառնանք գլխաւոր խնդրին: Ո՞վ է չահւում Աղայեանցի դասագրքերից: Իմ «Ուսումն մայրենի լեզուի» դասագրքերը (երեք գիրք) պ. Ա. Յովհաննիսեանի «կենտրօնական» ասած գրավաճառանոցում գրաւ են դրված տ ա ս ը տ ա ր ի ժ ա մ ա ն ա կ ո վ 1,500 րուբլու: Այս գումարի համար ես վճարում եմ հարիւրին 10 տոկոս: Գրքերն իրանք են տպագրում իրանց ծախքով և ինձ վճարում են իւրաքանչիւր մի հազար երկու հարիւր գրքի համար յիսուն րուբլի, որից 25 ր. վերցնում են դրամագլխի և տոկոսի համար, իսկ ինձ մնում է 25 րուբլի: Որպէս զի բանը պարզ լինի, համարենք թէ ոչինչ պարտ չեմ. որովհետև իր փողը ես վճարում եմ իր տոկոսով: Ուրեմն նա ինձ տալիս է մի հազար երկու հարիւր գրքի համար 50 րուբլի, կամ իւրաքանչիւր օրինակին 4 կոպէկ: Եթէ գիրքը արժէ 40 կոպէկ, նրանից ես ստանում եմ 4 կոպէկ, իսկ պ. Աքդարը 36 կոպէկ: Դուրս գանք այդ գումարից 10 կոպէկ տըպագրութեան վարձ, տեղը կը մնայ 26 կոպէկ: Ուրեմն ես ստանում եմ չ ո ր ս կոպէկ, իսկ պ. Ա. Յովհաննիսեան իմ իւրաքանչիւր գրքից ք ս ա ն ը վ ե ց կոպէկ: Եւ այս նրա համար, որ փող է պարտք տուել շահով:

Պիտի ասէք. այդ կամքի բան է, կարող էիք չը տալ: Շատ լաւ, բայց հեղինակին ով կը հաւատայ, ով պարտք կը տայ բացի գրավաճառից, որ գիտէ թէ կարող է տալ թէ ոչ:—Ինչու էիք տալիս:—Տուի նրա համար, որովհետև պարտքատէրերս խեղդում էին ինձ:

Իսկ ինչ որ կը վերաբերի փ ղ չ տ ա ց ի ախոյանիս ծակ մարգարէութեանը, նրան կը պատասխանէ Սամփսօնը իր պաշտպան զէնքով—իր ճշմարիտ գիտութեամբ:

Առ այժմ այսքան, և մի փոքր համբերութիւն....

Ղ. Աղայեան

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԿԱՐՉԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

I

Գեղարուեստների Ակադեմիայի բոլոր ուսանողները սրտատրոփ սպասում են գարնան սկզբին: Նրանցից ամեն մէկը անց է կացնում ձմեռը շատ տխուր: Լինելով գլխաւորապէս հարաւային հեռու կամ մօտիկ տեղերից, կասկած չը կայ, որ Պետերբուրգի մութ ու խոնաւ օդը, մանաւանդ գեղեցիկ բնութեան բացակայութիւնը, ճնշում է նրանց սրտերը: Շատ յաճախ լսվում է նրանց բերանից թէ՝ արդեօք երբ պէտք է վերջանայ այս անպիտան ձմեռը, երբ կը տեսնենք լոյս....

....Ո՜հ, ինչ հրաշալի բան է հարաւային արեգակը, կապոյտ երկինքը, դաշտեր ու բլուրներ, սարեր ու ձորեր.... Ընդհանրապէս Պետերբուրգի ձմեռը բոլոր ուսանողների համար ձանձրացուցիչ է, բայց դա այնքան զգալի չէ լինում պատմաբանների, ժանրիստների, բատալիստների և պօրտրետիստների համար, որքան զգալի է լինում պէյզաժիստների—բնութեան հարազատ զաւակների համար *),—որոնց կեանքին և վերաբերում են մեր խօսքերը:

Համնում է գարունը, վերջանում են քննութիւնները աջող կամ անաջող. բայց այդ մի և նոյն է նրանց համար. նրանց յոյսը մեծ է, նրանք հաւատում են իրանց տաղանդին.—երջանիկ օրեր: Նրանք շտապում են շուտով վերադառնալ հայրենիք, ուր արդէն ծաղկում է բնութիւնը: Նրանց առաջին հոգսը լինում է ձեռք բերել նըկարչական բոլոր պիտոյքները՝ ներկեր վրձիններ, պաստառ, էզիւտարան (ճանապարհորդական արկղ), թուղթ, մատիտներ, հովանի և աթոռ: Այս բոլորը պատրաստելուց յետոյ ուղևորվում են հայրենիք:

Ես նոյնպէս այդպիսիներից էի:

1883-ին, մայիսի սկզբներին, վերջին հրաժեշտ տալով Պետերբուրգին, եռանդով և յոյսերով լի՝ վերադարձայ հայրենիքս—Սղնախ, ուր անց էի կացրել մանկութիւնս ու պատանեկութիւնս: Ծընողներս այլ ևս չը կային, տնից ու տեղից նոյնպէս զրկված էի, բայց հայրենիքի սէրը մնացել էր իմ մէջ անշէջ և անխախտ....

*) Խօսելու ենք բացառապէս պէյզաժիստների կեանքից:

Համնելուն պէս պատրաստեցի նկարչութեան բոլոր գործիքներս՝ էտիւդներ ու էսկիզներ նկարելու համար, պատառի փոքրիկ կտորների վրա: Եւ միւս օրը արդէն լուսադէմին դիմեցի դէպի քաղաքի արևելեան ծայրը, Ալազանի դաշտավայրը նկարելու նպատակով:

Նկարիչները, չը նայելով որ անդադար հետազօտում են բնութիւնը, ուսումնասիրում են նրա զանազան երևոյթները և գաղտնիքները, ստանում են տպաւորութիւններ, մի և նոյն ժամանակ «ձեռաց» էզսկիներ ու էտիւդներ էլ են չինում, այսինքն բնութիւնից ճիշդ պօրտրետներ են հանում: Իսկ ձմեռը փակված արհեստանոցներում երևակայում, վերարտադրում են իրանց տեսածները, պատկերացնում են իրանց երևակայութեան առաջ այս կամ այն տեսարանը, լուսաւորութիւնը, մթնոլորտը և այլն, երբեմն էլ նայում են պատերի վրա շարած էտիւդներին և էսկիզներին, նորոգում են տպաւորութիւնները և այս բոլորից յետոյ արտադրում են պատկերներ....

—

Գարնան առաւօտ է: Սղնախ քաղաքից դուրս մի բարձրաւանդակի վրա կանգնած՝ նայում եմ դէպի արևելք, ուր անհուն տարածութեան մէջ, կովկասեան լեռնաշղթայի ետևից նկատելի է չերտաւոր գունատ փայլ, որը հորիզոնից դէպի բարձր կազմելով կիսաշրջան՝ աստիճանաբար միախառնվում է հազիւ նշմարելի մանիշակագոյն երկնքի հետ:

«Արևը շուտով կը ծագի» մտածում եմ ես: Դաշտավայրը ընկղմված է խոր քնի մէջ, ծածկված մոխրագոյն թանձր մառախուղով: Դա յիշեցնում է ինձ ծով. և իրաւ այնքան նման է ծովին, որ անծանօթը հեշտութեամբ կը սխալվի: Երկինքը պարզ է և խաղաղ. բնութեան մէջ լըռութիւն է տիրում:

Փայլը արդէն ոսկի գոյնի է փոխվել, փոքր առ փոքր ընդարձակելով իր թևերը և անհետանալով թափանցիկ օդի մէջ: Թռչունների երամը ընդունելով սև գծի զանազան ձևեր՝ սլանում է ընդարձակ տարածութեան մէջ, մերթ բարձրանում է դէպի երկինք, մերթ իջնում է ու խորասուզվում մառախուղի մէջ: Լեռների ձիւնապատ գագաթների քամակից փայլը անհետացել է ու տեղ է տուել բոցավառ արևին, որը ցոյց տալով իր դէմքը՝ սփռել է իր տակ ոսկեփայլ փոշի: Բոլոր բարձրաւանդակները, ուր մերկ ժայռերի ու կանաչազարդ լեռների վրա գտնվում են կիսաքանդ պարիսպներ, սրբավայրեր, հին աւերակներ ու գերեզմանատուն, ներկվել են կարմրախառն զանազան գոյներով: Մառախուղը թէպէտ դեռ ևս թանձր է և անշարժ, սակայն նրա միջից

ՆԱՄԱԿ ԱՍԽԱԲԱԴԻՑ

Նոյեմբերի 29-ին

Անդրկասպեան երկրի կենտրոն՝ Ասխաբադը կորցնում է իր նշանակութիւնը. առեւտուրը ընկած է և աւելի կընկնի: Վաճառականները ապրանքները բերում են Բագուից, տպաւիկ, և անգամ թոկոս էլ վճարելով: Աւելացնենք սրա վրա այստեղի խանութների զարմանալի վարձը, 400—900 ր., օրըստօրէ ընկնող առեւտուրը և կը տեսնենք, որ հայ վաճառականութիւնը այստեղ էլ մեծ դեր չէ կարող խաղալ, այլ նա տեղի է տալիս ուրիշներին և այժմ սկսել են դեր խաղալ այնպիսի վաճառականներ, ինչպէս եղբ. Ալիեւները և Կուզրինի ընկ.: Սրանք մեծ քանակութեամբ և էժան գնով մանուֆակտուրային ապրանք են բերել տալիս Ռուսաստանից և հայերից աւելի էժան գնով ծախում: Բացի այդ, նրանք ունեն մարդիկ Բուխարա, Խորասան, Կոչան և այլ տեղեր, որտեղ աջող շարունակում են իրանց առեւտրական գործերը: Հայերից միակ եղբ. Տէր-Մկրտչեանններն են, որ կարողանում են մի կերպ մրցել այդ ընկերութիւնների հետ և ունեն մարդիկ վերոյիշեալ կենտրոններում: Չը կան հարուստ հայ վաճառականներ, միջակ կարողութեան տէրերն էլ այնպիսի հիմքի վրա են դրել իրանց գործը, որ երկար ապրել չեն էլ կարող: Սովորական է այստեղ այն բանը, որ վաճառականութեան մէջ ոչ հաշւապահութիւն կայ և ոչ էլ կանոնաւոր հաշւապահներ են պահում: Պատմում են՝ որ անցեալներում մի հայ ընկերութիւն 35 հազար րուբլի դրամագլուխ է ունեցել և գործի մէջ մոցնելով, րուբլուն 15—20% աշխատելիս է եղել, բայց վերջում նոյն ընկերութիւնը 2000 րուբլի դէֆիցիտ է ունեցել շնորհով լաւ հաշւապահի և հաւատարիմ գործակատարների: Վաճառականութիւնը առանց հաշւապահութեան,— միայն մեր պապերն են լաւ բան համարել: Ամեն մէկը աշխատում է իր գործերը մի կերպ «եօլա» տանել և այդ մի կերպ «եօլա» տանելով շատ են վնասում իրանց:

Ասխաբադը պատրաստւում է ունենալու և հասարակական ժողովարան: Ժողովարանի մասին ամեն բան կազմակերպվելուց յետոյ կը խօսենք, միայն մի նկատողութիւն կանենք. հասարակութեանը և իրանց զուարճութիւն պատճառող ազատ ժամերը իզուր չը կորցնելու համար հոգացող պարոններին խորհուրդ կը տայինք մի քիչ էլ իրանց որդոց կրթութեան մասին հոգալ. հարկաւոր է առաջ ունենալ դպրոց և յետոյ ձեռնարկել ժողովարանի գործին: Ասխաբադը մինչև օրս չունի մի ծխական դպրոց, որի գոյութիւնը շատ անհրաժեշտ է և զգալի: Ահա քանի մի ժամանակ է, ինչ խօսվում է ուսումնարան ունենալու մասին, բայց չը կայ մէկը, որ կարողանար վճռական քայլ անել, ինիցիատոր դառնալ. ամենքը միմեանց են նայում.—Նայենք այսպէս միմեանց և մեր երեխաները շրջեն փողոցներում, փոքր խանութներում: Այստեղ կան ընտանիքներ, որոնց երեխաները ազատ խօսում են ռուսերէն, վրացերէն, մինչդեռ իրանց մայրենի լեզուով մի բառ արտասանել դժուարանում են: Այժմ, քան երբ և իցէ յարմար ժամանակ է դպրոցի գոյութեան ձեռնարկելը: Դպրոցի համար կայ շինութիւն եկեղեցու բակում: Ասխաբադի պէս ժողովուրդը կարող է մի ուսուցիչ, մի վարժուհի և մի կրօնուսոյց քահանայ ունենալ: Այդքան անտարբերութիւն դէպի ուսումնական գործը,—ամօթ է:

Թղթախաղը առեւտրից աջող ընթացք է ստանում: Ամիսներով և ամեն տեսակ նեղութիւններով վաստակած փողերը տեղիս ջահիլները, մեծ մասամբ պաշտօնեաներ, թղթախաղի և հասարակաց տների մէջ են փչացնում:

Ս.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ամսիս 6-ին, Նորին Կայսերական Բարձրութեան Թագաժառանգի անուանակոչութեան օրը Թիֆլիսը զարդարված էր դրօշակներով, և երեկոյեան էլ ճրագալոյց կար: Սիօնի մայր-եկեղեցում, և հայոց Վանքի մայր-եկեղեցում գոհացողական մաղթանքներ կատարվեցան:

—

ԳԱՆՁԱԿԻՑ մեզ գրում են: «Տեղիս ուսուցչական խումբը վաղուց է դիտաւորութիւն ունէր մի թատրօնական ներկայացում տալ դեկտեմբերի 22-ին ի պատիւ Գաբրիէլ Սունդուկեանցի 25-ամեայ թատերագրական գործունէութեան: Բայց ցաւելով պէտք է խոստովանվենք, յոյս չունենք այդ ներկայացումը աջողեցնելու, քանի որ կանանց դերերի համար խաղացող չունենք: Գանձակը ոչ թէ միայն ունիսը և ինտելիգենտ շրջանի կանայք և օրիորդներ, բայց և նոյն իսկ մեր դպրոցների վարժուհիները չեն վստահանում բեմ դուրս գալ, երկիւղ քաշելով գրգռելու իրանց դէմ քաղաքի հասարակութեան նախապաշարմունքն ու զայրոյթը: Մեզանում կնոջ կամ օրիորդի համար թատրօնական բեմ դուրս գալը մինչև այժմ համարվում է ոչ թէ միայնամենա մեծ անպարկեշտութեան, բայց և նոյն իսկ անբարոյականութեան մի ապացոյց:»

—

Շնորհակալութեամբ ստացանք Փարիզից, Թիֆլիսեցի երիտասարդ Յովհաննէս Լօրիս-Մելիքօվից, նրա բժշկական բրօշիւրը ֆրանսերէն լեզուով, որի մասին այդքան նպաստաւոր կարծիք են տըւել Փարիզի համալսարանի բժշկական ֆակուլտէտի պրոֆէսօրները: Գրուածքը կրում է «L'organisation des hopitaux et de l'hopital-baraque de St. Pètersbourg» վերնագիրը: Գրուածքը բաղկացած է 51 երեսից և բաւական բազմաթիւ պատկերներից ու աղիւսակներից:

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ մեր թղթակիցը գրում է մեզ: «Ինչպէս հաստատ լուր հաղորդում եմ ձեզ որ մինչև առաջիկայ փետրվար ամիսը մեր բանաստեղծ Ռաֆայէլ Պատկանեան կը գայ Պետերբուրգ:»

—

Դեկտեմբերի սկզբներին Պետերբուրգում պէտք է հաւաքվեն Բալտեան նահանգների նահանգապետները՝ քննելու զանազան հարցեր, որոնք վերաբերում են դատաստանական և ուրիշ րէֆօրմներ այդ նահանգներում մտցնելու գործին: Այժմ, ինչպէս հաղորդում են Պետերբուրգի լրագիրները, վերջնականապէս վճռված է դատաստանական րէֆօրմը գործադրել այդ նահանգներում գալ տարվայ սկզբից:

—

Ներկայ թւականի սկզբի 9 ամսվայ ընթացքում Ռուսաստանից դէպի արտասահման արտահանված է 560,675,000 րուբլու ապրանք, 158,378,000 րուբլով աւելի, քան թէ անցեալ տարի համապատասխան ժամանակամիջոցում: Դրա մէջ են հաշւած և 318,460,000 րուբլու արտահանած հացահատիկները: Պէտք է նկատել և այն, որ արտասահմանից ներմուծված ապրանքն էլ աւելի է եղել քան թէ անցեալ տարի. այս տարի ներմուծված է 9 ամսվայ ընթացքում 245,271,000 րուբլով աւելի՝ քան թէ անցեալ տարվայ ներմուծածը:

—

Ոմանք մեր թղթակիցներից սովորութիւն ունեն իրանց թղթակցութիւնները մեզ ուղարկելու ժամանակ աւելացնել հետեւեալ խօսքերը. «Խնդրում ենք խմբագրութիւնը ոչինչ չը փոփոխել իմ յօդուածիս մէջ, ոչինչ քաղուածք չանել այդ յօդուածից և տպագրել նրան անփոփոխ. հակառակ դիպուածում խնդրում եմ ամենևին չը տպագրել գրուածքս:» Այդ տեսակ պայմանները խմբագրութիւնը չէ կարող ընդունել, նախ՝ որովհետև ամեն խմբագրութիւն միշտ իրաւունք ունի իրան ուղարկվող ամեն մի գրուածք փոփոխել, իր հայեցողութեան համեմատ, նրանից քաղուածքներ անել և այլն. իսկ երկրորդ՝ շատ անգամ խմբագրութիւնից էլ կախված չեն այն մասնաւոր փոփոխութիւնները, որոնք կատարվում են տպվող յօդուածների, նամակների և լուրերի մէջ:

—

ԳԱՆՁԱԿԻՑ մեզ գրում են: «Նոյեմբերի 24-ին, այստեղի յաջորդարանում նշանակված էր ժողով: Այդ ժողովի նիւթը լինելու էր մեր եկեղեցիներից մէկի համար երեցփոխանի ընտրութիւնը և ս. Գէորգ եկեղեցու գաւթում միդասեան դպրոց բանալու հարցը: Ժողովը չը կայացաւ, որովհետև անհագին թւով հրաւիրվածներից միայն 2 հոգի էին եկել: Ժողովուրդը ադէտ է, չը գիտէ, թէ ինչ նշանակութիւն ունի դպրոցը, բայց ինչ ասել, երբ նոյնը անում են և բացառապէս ուսուցչութեամբ պարապող անձինք, այնպէս որ այնպիսիներն էլ աւելորդ են համարում «ուսուցչական», մանկավարժական ժողով գնալ: Հաստատ տեղեկացանք, որ ուսուցիչներից մի քանիս չեն ուզում ժողով յաճախել, պատճառ բերելով թէ. «իմ առարկայիս մասին չեն խօսում:» Բայց միթէ այդ պարոնները, որոնք այդպիսի անմիտ պատճառաբանութիւններ են անում, այնքան խակ են, որ չեն հասկանում, թէ ուսուցչական ամենասահմանափակ ժողովն անգամ, երբ անդամներն ուզենան գործով զբաղվել, որքան օգուտներ կարող է բերել նոյն իսկ ուսուցիչներին: Հետաքրքրվելով տեղեկացանք, որ ուսուցիչներից «հէնց այն մի քանիսը, որոնք ժողով չեն գնում» դպրոցում ծեծում են: Չը կարծէք, թէ մի ապտակ կամ ականջից փոքր ինչ քաշ են տալիս. ոչ, օրինաւոր կերպով ծեծում են, չոքեցնում են և խիստ պատժում են: Միթէ այդ բոլորը ուշադրութեան չը պէտք է առնել»:

—

Խրիմեան հայրիկի «Դրախտի ընտանիք» «Սիրաք և Սամուէլ» արդէն լաւ յայտնի աշխատութիւնները, այլ և նրա «Ցխուսի վերջին չարաթը» և «Մարգարիտ արքայութեան երկնից» գրքերը, որոնք լոյս են տեսել երկրորդ տպագրութեամբ Կ. Պօլսում անցեալ տարի, վաճառվում են և Թիֆլիսում՝ կենտրօնական գրավաճառանոցում: Ցանկալի է որ մանաւանդ առաջին երկու գրքերը, որոնք արդէն բաւական տարածված են, աւելի ևս տարածվէին ընթերցող հասարակութեան մէջ, որով կարելի կը լինի ծանօթանալ մեր ժամանակակից ամենահաչակաւոր և ամենայարգելի հոգեւորական-գործիչի հայեացքների հետ:

—

Վճռված է Պետերբուրգում, Սինօդի մէջ, կազմել մի առանձին մասնաժողով, որը պէտք է միջոցներ որոնէ ռուսաց եկեղեցական-ծխական դըպրոցների նիւթական դրութիւնը ապահովելու համար:

—

Արդէն մի քանի տեղերից դիմում են մեզ Գաբրիէլ Սունդուկեանի յօբելեանի տօնախմբութեան մասին տեղեկութիւններ խնդրելով: Մեզ դիմողները ցանկանում են իմանալ թէ արդեօք կարելի է յատուկ պատգամաւոր ունենալ դեկտեմբերի 22-ին, թէ արդեօք այդ օրը ճաշկերոյթ պիտի լինի, և թէ վերջապէս ինչպէս պէտք է տօնախմբութեան օրը ուղարկել ուղերձներ և շնորհաւորական հեռագիրներ: Լրագիրների մէջ դրա վերաբերութեամբ հրատարակվեցան մի քանի թէև ոչ մանրամասն տեղեկութիւններ. ուստի ցանկալի է, որ յօբելեանի կարգադրիչ մասնաժողովը,—եթէ գոյութիւն ունի,—նախօրօք յայտարարէ բոլոր մանրամասնութիւնները, որպէս զի Թիֆլիսից դուրս եղողներն էլ իմանան, թէ երբ, ինչպէս և ինչ կերպով կարող կը լինեն մասնակցել այդ յօբելեանին:

—

Այսօր, հինգշաբթի, ամսիս 8-ին երեկոյեան $7^1/_2$ ժամին նշանակված է Կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութեան ընդհանուր ժողովը: Ցուցահանդէսի վերաբերեալ նիւթական գործերը վերջացնելուց յետոյ, ժողովը կը լսի 1) իշխան Ուրուսբիեվի զեկուցումը, Թերեքի շրջանում պտղաբերութեան դպրոցը հիմնելու մասին և 2) պ. Թարումեանի զեկուցումը «մեղւապահութեան» մասին: Ներկայ կարող են լինել կողմնակի անձինք:

—

Դեկտեմբերի 5-ին և 6-ին ռուսաց դրամատիկական թատրօնը եկող հասարակութիւնը ստիպված էր տոմսակները յետ դարձնելով վերադառնալ, քանի որ ներկայացումները յետաձգված էին: Ի հարկէ, հասարակութեան տրտունջը մեծ էր, բայց փոքր չէին և անտրեպրենիօրի վնասները,

---

կաղնիներ խրոխտ կերպով դուրս են ցցել մոյգ կապտագոյն գագաթներ, երևի արևածագը տեսնելու համար: Արեգակը դանդաղութեամբ բարձրանում է, աննշմարելի կերպով գունատվում և փոքրանում, տալով երկնքին պարզ կապուտակ գոյն: Ոսկեփայլ փոշին արծաթի է փոխվում ու ընդարձակվում լեռան ստորոտներում: Մառախուղը արթնանում է, շարժվում է համեստութեամբ և գալարվելով դիմում է դէպի երկինք՝ անշտապ և անվրդով: Նա հասնում է լուսատուին ու թափանցիկ քողով ծածկում նրա դէմքը, քնքոյշ ստուեր ձգելով երկրի վրա: Տեսարանը աւելի կախարդիչ ու խորհրդաւոր է դառնում, լռութիւնը շարունակվում է: Լուսատուն երկար չէ համբերում քօղի տակ, երբեմն ցոյց է տալիս իր դէմքը, մի վայրկեան պայծառացնում է բնութեան հրաշալիքը և դարձեալ ծածկվում քօղի տակ: Մառախուղը զգալով ջերմութիւն՝ շարունակում է բարձրանալ արագացնելով քայլերը, իսկ երկնքի կապուտակի վրա գոյանում են սպիտակագոյն բարակ ամպեր: Ծովը այլ ևս չը կայ: Դաշտավայրը իր անվերջ տարածութեամբ փռված է առաջս. դրա սահմանը լեռնաշղթան է, որի երկու ծայրերը հեռանալով միախառնվում են օդի հետ ու կորցնում իրանց ձևն ու գոյնը և անտեսանելի են դառնում:

«Բաւական է», մտածում եմ ես, սրանից աւելի ընդարձակ տեսարան չէ կարող լինել և ցանկալի էլ չէ: Այն բարձրաւանդակի ստորոտում, որտեղ կանգնած եմ ես, երևում են վրացիների աղքատիկ խրճիթներ, թաղված կանաչազարդ այգիների մէջ: Մի քանի տեղից ծուխ է բարձրանում: Գիւղերի և այգիների սահմանները վերջանում են ալիքաձև գծերով, իսկ դաշտը քառանկիւնի գոյնզգոյն անթիւ գորգերով զարդարված՝ շարունակվում է ու անհետանում հեռու, ուր անխռով և համեստ Ալազանը՝ ոլորմոլոր պտոյտներով հոսում է: Այս գետը բաժանում է իրարից բնութեան երկու տարբեր հրաշալի ստեղծագործութիւնները. դաշտավայրը,—Ճիատուրի անտառից: Դաշտի վրա փռված երփներանգ գորգերի հետ ներդաշնակում են անձրևներից գոյացած ճահիճները, որոնց մէջ երկինքը ցոյց է տալիս իր դէմքը, իսկ մի քանի տեղ նրանք բոցավառվում են արևի ճառագայթների անդրադառնալուց: Ծառերի ու թփերի խոշոր և մանր ցիր ու ցան արած խմբերը լրացնում են տեսարանի գեղեցկութիւնը: Ճիատուրի անտառը գտնվելով մի և նոյն դաշտի հարթ մակերևոյթի վրա տարածվում է մինչև կովկասեան լեռնաշղթայի ստորոտները, որտեղից սկսվում են Դաղստանի սահմանները: Այս աննկարագրելի հեռաւորութեան մէջ մեծաքանակ օդի ծալքերը խլել են ամբողջ տեսարանից յատուկ գոյները, պարգևելով նրանց փոխարէն թանձր կապոյտ քօղ: Կուսական սրբութիւնն և վսեմութիւնը տիրում է ամեն տեղ: Արեգակը շարունակում է բարձրանալ, աստիճանաբար տաքացնելով օդը և կարճացնելով ծառերից ընկած ստուերները:

Բնութեան այս սրբազան վեհութիւնը կաշկանդել է ինձ, անձնաւորութիւնս սաստիկ աննշան է թւում ինձ:

«Որքան չնչին արարած է մարդս» արտասանում եմ հազիւ լսելի ձայնով....

—

Ես գնացել էի արևածագը նկարելու նպատակով, բայց բնութեան գեղեցկութիւնը այն աստիճան ազդեց վրաս, որ ամեն բան մոռացայ: Իմ կեանքում մի և նոյն բանը կրկնվել է յաճախ և կրկնվում է մինչև այժմ էլ: Նախապատրաստված գնում եմ որոշված տեղը էտիւդ նկարելու, բայց երբ հասնում եմ ցանկացած տեղը, երբ բացվում է առաջս սքանչելի տեսարանը, ես այլ ևս անկարող եմ լինում վրձին շարժելու, նայում եմ ապշած և չեմ լիանում.... և վերջապէս վերադառնում եմ տուն դատարկ ձեռքով....

Առհասարակ կարծում են, որ այն պատկերները, որ նկարիչները դուրս են բերում ի ցոյց հասարակութեան, նկարված են հէնց այն օրը և կամ այն ժամում, որ օրը կամ որ ժամը որ ներկայացնում է պատկերը: Այս կարծիքը սխալ է: Ընդհակառակն երբ նկարիչը գտնվում է բնութեան գրկում, ուր անվերջ գեղեցիկ տեսարաններ ու զմայլեցուցիչ մօմենտներ են նրան շրջապատում, այն ժամանակ նա անզօր է գտնվում որ և է կտոր ընդօրինակելու բնութիւնից, բայց երբ մի և նոյն նկարիչը կորցնում է աչքի առջեւից այդ բոլորը, երբ հասնում է ձմեռը և ոչնչացնում բնութեան զարդարանքները, և երբ նա փակված իր արհեստանոցում հրճուանքով յիշում է, մտաբերում է իր տեսածները, թէև այլ ևս չէ կարողանում նրանց տեսնել, այն ժամանակ միայն նա դիմում է վրձինի օգնութեան և աշխատում արտայայտել սրտի ցանկութիւնները: Հէնց այդ տեսակ պայմանների մէջ նկարված պատկերներն են լինում մտքի, զգացմունքների, յիշողութեան, երևակայութեան ու բուռն ոգևորութեան ծնունդ և միմիայն այդ տեսակ գործերը կարող են տպաւորութիւն ու ազդեցութիւն ունենալ հասարակութեան վրա....

քանի որ այդ օրերը տօն օրեր լինելով, յետ դարձնվող տոմսակների թիւը մեծ էր։ Այդ բոլոր խառնաշփոթութիւնների պատճառը, ինչպէս պատմում են, կլուբածական բանկի վարչութիւնն է, որը պ. Ֆօրկատիի հետ ունեցած ինչ որ հաշիւների պատճառով, կարգադրել է չը լուսաւորել թատրօնը։ Բանկի վարչութեան կարգադրութիւնը միանգամայն անկանոն է և օրէնքի դէմ. եթէ նա պահանջներ ունի պ. Ֆօրկատիից, կարող է դատաստանով բաւարարութիւն ստանալ և ոչ թէ ի ն ք ն ա գ լ ո ւ խ կերպով խաղալ հասարակութեան հետ։

—

Երեքշաբթի, դեկտեմբերի 6-ին, քաղաքային թատրօնում կայացաւ նուագապետ (դերիժեօր) պ. Պրիբիկի բենեֆիսը։ Խաղում էին առաջին անգամ ներկայ սեզօնում Վագների «Տանհէյզեր» օպերան։ Պ. Պրիբիկ ահա չորրորդ տարին է, որ նուագապետութիւն է անում Թիֆլիսի օպերայում։ Այսքան ժամանակամիջոցում նա իրան ցոյց տուեց իբր տաղանդաւոր նուագապետ, որին երաժիշտները սիրում են և սիրով հետևում։ Հասարակութիւնը նոյնպէս սիրով է վերաբերվում դէպի պ. Պրիբիկ, և այն պատճառով հեշտ է բացատրել այն ոգևորված ծափահարութիւնները և պարգևները, որոնցով թէ հասարակութիւնը, թէ երաժիշտները և թէ երգիչները վարձատրում էին համեստ թատրօնական գործիչին։ Օպէրայում մասնակցողներից աչքի էին ընկնում պ.պ. Մեդվէդև և Պրիանիշնիկօվ։ Պ. Մեդվէդև զմայլեցնում էր իր բարձր և ազատ երգեցողութեամբ, իսկ պ. Պրիանիշնիկօվ սովոված էր կրկնել «Երեկոյեան աստղ» անունով յայտնի եղանակը, որ նա երգում է հիանալի և քնքոյշ կերպով։ Միայն այդ օրը բաւական թոյլ էր համերգը, մանաւանդ կանանց համերգը։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՍՊԱՌԱԶԻՆՈՒԹԻՒՆԸ

—

Վերջին ամիսների ընթացքում եւրոպական սահմանադրական պետութիւնների ժողովրդական ներկայացուցիչների առաջ դրվեցան մի շարք զինուորական նախագծեր, որոնք կրկին խախտում են եւրոպական խաղաղութեան ապահովութիւնը։ Այդ խաղաղութիւնը շատ էլ ապահոված չէ եղել ընդհանրապէս վերջին տարիների ընթացքում, երբ եւրոպական դիպլօմատիայի ղեկավարները անդադար ձգտում էին մեծացնել երկրի զինուորական ոյժը, պնդելով, որ Եւրոպայի խաղաղութիւնը միայն «թնդանօթի և հրացանի» մէջն է։

Հասարակաց կարծիքը բողոքեց այդ ընթացքի դէմ և վաղուց ի վեր հասարակաց կարծիքի հետ եւրոպական անկախ մամուլը այն միտքն է յայտնում, որ այժմեան սպառազինութիւնը շատ թանգ է նստում ժողովուրդներին, կամ, ինչպէս շատ լաւ ասեց մի տնտեսագէտ, «այժմեան խաղաղութիւնը պատերազմից աւելի թանգ է նստում»։

Բայց չը նայած այդ բոլորին, չը նայած ոչ հասարակաց կարծիքին, ոչ մամուլի և ոչ էլ տնտեսագիտութեան կողմից յայտնած կարծիքներին, եւրոպական դիպլօմատիան շարունակում է արծարծել պատերազմական հարցը, և դրա ազդեցութեան տակ պատգամաւորների ժողովներին ներկայացվում են զինուորական նոր օրինագծեր, որոնցով պահանջում են մեծացնել զինուորական բիւջետը և մեծացնել զօրքի թիւը։

Այդ բանի մէջ մէկը միւսից յետ չեն մնում թէ Գերմանիան, թէ Աւստրիան, թէ Ֆրանսիան և թէ նոյն իսկ փոքրիկ պետութիւնները։ Զինուորական նոր օրինագծերի և փոխառութիւնների հարցը համարեա թէ հէնց այժմ հերթական հարցեր են ֆրանսիական պատգամաւորների ժողովի, գերմանական րէյխստագի և աւստրիական րէյխսրատի համար։

Ֆրանսիան և Գերմանիան աշխատում են, որ «կուժի թաթը» դէպի ոչ մի կողմը չը թեքվի, իսկ Աւստրիան չէ կամենում յետ մնալ իր սրբտակից դաշնակցից։

Եւրոպական պետութիւնների այդ դիրքը, և քաղաքական գործերի խառնակ վիճակը, ի հարկէ, առանց ազդեցութեան չէ մնում փոքրիկ պետութիւնների վրա, ինչպիսին է Բօլգարիան։ Սօֆիայից եկած վերջին տեղեկութիւնները ցոյց են տալիս, որ զինուորական նոր օրինագիծը, շատ քիչ բացառութեամբ ընդունված է։ Բօլգարական կառավարութիւնը յոյս ունի, որ մշտական զօրքի թիւը կարելի կը լինի հասցնել 200 հազարի։ Երևակայել հեշտ է. $3^1/_2$ միլիօն ժողովուրդ ունեցող Բօլգարիան կամենում է 200 հազար զօրք ունենալ,—դա մի այնպիսի թիւ է, որով կարող է պարծենալ Բօլգարիան նոյն իսկ իշխան Բիսմարկի առաջ։

Այդ սպառազինական տրամադրութեան մէջ յետ չեն մնում միւս պետութիւններն էլ, և հեշտ է եզրակացնել, թէ յիրաւի որքան թանգ է նստում այդ տեսակ խ ա ղ ա ղ ո ւ թ ի ւ ն ը Եւրոպային։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Հոկտեմբերի 28-ին չէխերը պէտի տօնէին իրանց գործիչներից մինի, Րիգէրի, 70-ամեայ տարեդարձը։ Չէխերը իրանց այժմեան դրութեամբ մեծ մասամբ պարտ են այդ երևելի, թէև շատ գդոյշ և դանդաղ գործիչին։ Չէխական ազգը մատուցանելու է նրան 100,000 ֆլօրին։ Րիգէր ազգային գործերով պարապելով, ժամանակ չէ ունեցել կանօնաւորել իր ծախսերը և ընկել է պարտքերի տակ։ Այժմ ազգի կողմից նրան տրըվող ընծան կազատէ ծերունի գործիչին նիւթական նեղ դրութիւնից և կապահովացնէ նրա կեանքի վերջին տարիները։

—Ռուսաց նոր փոխառութեան Փարիզում ունեցած աջողութիւնը՝ մի քանի լրագիրներ համարում են իբրև ապացոյց Ֆրանս-ռուսական բարեկամութեան։

—Աւստրիական րէյխսրատում զինուորական օրինագծի քննութեան ժամանակ պատգամաւոր Վաշատի ասեց հետևեալ խօսքերը. «1848 թւին Աւստրիան գերմանական պետութիւն էր։ Նեղ դրութեան մէջ ընկնելով նա օգնութեան կանչեց Ռուսաստանին։ Սլավօն մեծ պետութիւնը այն ժամանակ օգնեց Աւստրիային և փրկեց նրան կործանումից։ Ես համոզված եմ որ այդպիսի մի բան նորից կը կրկնվի։ «Historia vitae magister». կը գայ ժամանակ, երբ Աւստրիան ձեռք կը վերցնի Գերմանիայի հետ ունեցած իր վտանգաւոր և անբնական դաշնակցութիւնից, և դրա փոխարէն դաշն կը կապի Ռուսաստանի հետ։ Զինուորական օրինագիծը միանգամայն աւելորդ կը լինէր, երբ գոյութիւն ունենար աւստրօ-ռուսական դաշնակցութիւնը։» Այդ խօսքերը արտասանելիս ճառախօսին շատ անգամ ընդհատեց րէյխսրատի նախագահը։

—Աւստրիական եպիսկոպոսները դիմեցին մի ուղերձով պապին, որով այն միտքն են յայտնում, թէ անհրաժեշտ է վերականգնեցնել պապական աթոռի աշխարհային իրաւունքները.... Հաւատում են արդեօք այդ եպիսկոպոսները իրանց ասածներին...

—Իր ճանապարհորդութիւններից յետոյ ունեցած հիւանդութիւնից թեթևացած լինելով, Վիլհելմ կայսրը, ինչպէս հաղորդում են Բերլինի լրագիրները, մտադրութիւն ունի հրատարակել իր ճանապարհորդութեան նկարագրութիւնը։

—Միլան քաղաքի մօտ գտնվող մի մեծ մետաքսագործարանում աշխատող 1,600 բանուորուհիները՝ նորերս գործադուլ արեցին և մինչև անգամ կռիւ ունեցան զօրքի հետ, որը եկել էր նրանց գործադուլը դադարեցնելու։

—Մտադրութիւն կայ ազգային արձան կանգնեցնել Վիլհելմ I կայսրի յիշատակին։ Րէյխստագը երկրորդ ընթերցանութեան մէջ ընդունեց դրա վերաբերեալ օրինագիծը. դրա ընդդէմ էին միայն սօցիալիստները, որոնք հակառակ ձայն տուեցին։

—Սպանիական նոր կազմված մինիստրութեան մէջ մինիստր-նախագահ նշանակվեց Սագաստա, արտաքին գործերի մինիստրը—Արմիխօ, իսկ ներքին գործերի մինիստր—Կալդէրօն։

—Տրիեստից հեռագրում են, որ այնտեղ ձերբակալված փաստաբան Նանի մեղադրվում է այն բանում, որ մտադրութիւն է ունեցել փորձ փորձելու Ֆրանց-Յովսէփ կայսրի կեանքի դէմ։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Արձագանքին» մենք նիւթ տուեցինք, և թոյլ տուեցինք տափակ սրամտութիւններ անել.... Բայց նա գլուխը կորցնելով սկսել է միմեանցից բոլորովին տարբեր փաստերն էլ միմեանց հետ խառնել.... պ. Յովհաննիսեան չէ հասկանում, որ ուրիշ բան է երբ մենք բողոքում ենք դպրոցներից վարժապետներին շուտ-շուտ և կամայական կերպով արձակելու դէմ և ուրիշ բան է, երբ արդէն արձակված վարժապետը սկսում է բողոքել հոգաբարձական՝ ձայների առաւելութեամբ՝ կայացրած վճռի դէմ՝ և այդ էլ այնպիսի ձևով, որ խախտում է դպրոցական ինքնավարութիւնը։ «Արձագանքի» № 46-ի մէջ յիշած դէպքերը պ.պ. Սալամբէգեանի և Արասխանեանի մասին ոչինչ նմանութիւն չունեն։ Պ. Յովհաննիսեան իբրև լաւ արխիվարիուս, կարող է թերթել «Մշակի» համարները, և կը տեսնի, որ մենք միշտ դէմ ենք եղել վարժապետներին շուտ շուտ և կամայական կերպով փոփոխելուն, քանի որ դա մանկավարժական տեսակէտից իսկ վնասում է դըպրոցին։ Բայց ով կասի մի վարժապետին, լինի դա Սալամբէգեան, Արասխանեան, թէ Կիրակոսեան, թէ գանգատ տուր հոգաբարձական վճռի դէմ, և բողոքիր, երբ քեզ արձակում են։ Այդտեղ բողոքը տեղիք չունի։ Նոյն իսկ «ձայնատուութեան սկզբունքը» յօդուածում, որը երբէք չէ դուրս գալիս պ. Յովհաննիսեանի գլխից, մենք յայտնել ենք, որ Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձութիւնը վատ է արել, Արասխանեանին արձակելով, և այլն։ Բայց միթէ խնդիրը արձակելու մէջն է. ո՛չ, խնդիրը հոգաբարձական իրաւունքի խախտելու և դպրոցական ինքնավարութեան թուլացնելու մէջն է. և այդ տեսակէտից պ.պ. Սալամբէգեանի և Արասխանեանի դէպքերը միմեանցից միանգամայն տարբեր բաներ են։ Առաջին տեսակի դէպքերը մենք միշտ կը պաշտպանենք, իսկ երկրորդ տեսակինը միշտ կը պախարակենք... Այդ ի հարկէ շատ լաւ է հասկանում և «Արձագանքի» արխիվարիուսը, բայց կարծելով որ հեշտ է միամիտների աչքին թոզ փչել, նա շփոթում է փաստերը և ապա խեղկատակութիւններ անում...

* * *

Մեր գաւառական թղթակիցներից մէկը, որ համբերութիւն է ունեցել ուշադրութեամբ թերթելու Մօսկվայում նորերս հրատարակած «Հանդէս» ժողովածուն, մեզ խնդրում է տպել հետևեալ նկատողութիւնը. «Եթէ մի րօպէ ընդունելու լինենք, որ ներերուսս Մօսկվայում հրատարակված «Հանդիսի» հրատարակիչները իրաւացի են նկատում թէ «Մշակի» շկօլան աղաւաղում է հայոց լեզուն օտարազգի բառեր գործածելով, այն ժամանակ, հասկանալի է թէ որքան ծիծաղելի է դրանց վարմունքը, երբ նոյն իսկ այդ «Հանդիսի» մէջ միմիայն մի յօդուածում, որը հաւանականաբար հրատարակիչների գրածն է (եր. 343—364) նրանք գործ են ածել ամբողջ չորս դ ի ւ ժ ի ն օտար բառեր։ Օրինակ՝ բելետրիստիկա, շկօլա, ռեցենզիա, էսթէտիքական, կլասիկներ, պրետենզիա, միստերիաներ, բիբլիական, կլասիքական, բրակոներութիւն, պասկուիլ, ռէլիէֆ, ռէալ, ռէալիստ, ռէալական, էֆեկտներ, միստիքական, ռեցենզենտ, էլէգիական, իդէալիստ, ռէֆլէքսիայով, ինտրիգներ, պեսիմիստական, պրօցես, սալօն, էտիկէտ, և այլն և այլն։ Միթէ այդ բոլորը հայերէն է.... Ահա ձեզ ծիծաղելի մարդիկ, որ «ոչ գիտեն թէ զինչ գործեն....»։

* * *

Նախապաշարմունքները մեծ ազդեցութիւն ունեն մեր տգէտ ժողովրդի վրա։ Ահա մի փաստ։ «Նորերս Սուրմալու գաւառի Բհարլու գիւղում մի երեխայ նախապաշարմունքի զոհ եղաւ։ Մանուկը չաղ է, և չը նայելով մօր բոլոր ջանքերին, նա չէ նիհարվում, բայց նրան նիհարացնելու հեշտ միջոց կայ և գիտուն մայրն այդ լաւ գիտէ. նա վերցնում է մի բամբակէ թել և երեխան օրորոցում կապած ժամանակ քաշում է նրա վրա գլխից մինչև ոտները և ապա մի ծայրից կրակ է տալիս. թելն արագութեամբ այրվում է մինչև միւս ծայրը, ապա օրօրոց-ծածկանով ծածկում է օրորոցը և հանգիստ քնում, ամենևին չը կարծելով, թէ թելի կրակից երեխայի վերմակի մի ծայրը վառվել է։ Վառվում է վերմակը, վառվում են միւս շորերը և ծուխ շնչելով, սոսկալի տանջանքների մէջ այրվում է թշուառ մանուկը։ Նրա ձայնը անզօր է լինում արթնացնելու խոր քնած մօրը, մինչև որ ամբողջ օրորոցը բոցավառվում է մօր անկողնի հետ. այդ ժամանակ միայն մայրն արթնանում է, բայց երեխան արդէն այրված էր»։

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 5 դեկտեմբերի։ Արտաքին գոր-

«Վերջապէս մի բան պէտք է նկարել», մտածեցի ես ու քայլերս ուղղեցի դէպի այնտեղից ոչ հեռու գտնված այգիները։ Նրանցից մէկի դուռը բաց էր, մտայ, շրջեցի, ոչ ոք չը կար, այգեպան չէր երևում։ Այգիի մէջտեղը, մի փոքր հրապարակի վրա, ուր գիշերվայ ցօղով ծածկված կանաչ թարմ խոտերը ու գոյնզգոյն ծաղիկները թեքել էին իրանց փոքրիկ գլուխները դէպի երկիր՝ կանգնած էր յարդով ծածկված այգեպանի խրճիթը։ Խրճիթի «փասադը» ներկայացնում էր փայտի երկու կոպիտ անտաշ սիւներ,—և աւել ոչինչ, այնպէս որ խրճիթի մէջ եղած բոլոր իրերը դրսից պարզ երևում էին։ Այնտեղ կար ջրի մի կուժ, բերանը ծառի տերևներով խցած, դատարկ քեղան, որի միջից սխտորի հոտ էր բուրում, էժանագին, հին կապերտի մի կտոր առաստաղից կախ էր առած, հացով լի պայուսակ, պղնձէ կաթսայ և մի հին եափնջի։ Խրճիթին կից կանգնած էր աճագին ընկուզենին, նա իրանից աւելի ահագին ստուեր էր արձակել խրճիթի և նրան շրջապատող մի որոշ տարածութեան վրա։ Արևի ճառագայթները տեղ տեղ թափանցելով ծառի ճիւղերի միջով՝ փայլուն, զանազան գծերով ու կէտերով տատանվում էին մաքուր բուսականութեան վրա։ Խրճիթի մէկ սիւնի վրա նոյնպէս շարժվում էին երկու իրար նման լուսաւոր կէտեր։ Ընկուզենին իր գնդաձև գագաթով՝ մուգ-կանաչ գոյներով նկարված էր երկնքի պարզ կապոյտ ֆօնի վրա։

—«Ահա բնութեան այս անշուք կտորը կը նըկարեմ»—վճռեցի ես ու նստեցի փտած թաց կոճղի վրա, խրճիթի Փասադի դիմաց։ Սկսեցի նկարել։ Անցաւ մի ժամ։ Էտիւդս բաւական առաջ էր դուրս գալի և ես վռազում էի շուտով աւարտել, որովհետև լոյսերն ու ստուերները փոփոխվում էին, իսկ ինձ հարկաւոր էր մօմէնտը ըմբռնել....

Յանկարծ աչքիս ընկաւ այգեպանը, որ բահը ուսին դրած, կամաց քայլերով մօտենում էր խրճիթին։ Նա ինձ չը տեսաւ, մտաւ խրճիթ, բահը դրեց մի անկիւնում, չլինքը քորեց, յետոյ նստեց կապերտի կտորի վրա ու ձախ ոտի թաց տրեխը ուղղելով՝ ինչ որ փնթփնթաց, կարծեմ հայհոյական մի բան ասեց։ Այդ միջոցին նայեց դէպի իմ կողմը ու ապշած մնաց։

—Բարի լոյս, ասեցի ես վրացերէն։

—Աստուծոյ բարին քեզ, պատասխանեց նա, տեղից կամաց վերկենալով ու գլխարկը շարժելով։

Նա միջահասակ, նիհար, մօտ քառասուն տարեկան վրացի էր, սուր քթով և ահագին խիստ կոշտ ձեռքերով։

Նա անշարժ կանգնեց խրճիթի առաջ, այնպէս որ խանգարում էր ինձ նկարելու։

—Խնդրեմ քիչ այս կողմ գաս։

Կարծես նա ակամայ շարժվեց տեղից և քայլերը ուղղեց դէպի ինձ։

—Ի՞նչ ես գրում, խաղէյին, հարցրեց նա։

—Քո խրճիթն եմ նկարում, եկ տես։

Նա մօտեցաւ, կողքիս կանգնեց, յետոյ կամաց կամաց կռանալով քիթը համարեա բոլորովին մօտեցրեց էտիւդին, սակայն ոչինչ չը հասկացաւ։

—Այդպէս չէ կարելի, կանգնիր քիչ հեռու և այն ժամանակ միայն բան կը որոշես։

Նա լսեց ինձ, կանգնեց երկու քայլ հեռու և սկսեց դիտել։ Յետոյ լուռ ու մունջ հեռացաւ այնտեղից, գնաց խրճիթի մօտ.... և մի փոքր յետոյ, չը գիտեմ ինչ տեղից, դուրս քաշեց ահագին դագանակը և իր տեղում կանգնելով՝ գոռաց. «վերկաց այստեղից, ապա թէ ոչ»....

—Ինչ պատահեց քեզ, այ մարդ, զարմանալով հարցրի ես. այդպէ՞ս ես ընդունում հիւրերին։ Դու ինձ դուրս ես անում այստեղից, թոյլ չես տալի որ աւարտեմ գործս։ Լաւ, ես կերթամ, բայց ես քեզ ցոյց կը տամ....

Իմ խօսելու միջոցին նա կատաղած շարունակ սպառնալից խօսքեր էր ուղղում դէպի ինձ, ստէպ ստէպ ցոյց տալով դագանակի գլուխը։

Վրդովված վերկացայ տեղիցս, հաւաքեցի վըրձիններս, փակեցի էտիւդարանս ու շուտով դուրս գալով այգուց՝ աւելացրի որ այս վարմունքը էժան չի նստի իրան։

—Լաւ մարդը երբէք չի գայ այստեղ ու քանդված խրճիթ չի վերցրի.... Եթէ դու լաւ մարդ ես, գնա Շ....ի ու Ս....ի տունը վերցրէ.... Ես լաւ գիտեմ, որ քեզպէս մարդիկ միշտ խեղճերի ու անօգնականների վրա են յարձակվում.... Գընա գանգատ տուր, «հալբաթ» ես էլ մի պատասխան կը գտնեմ տալու....

Լսելով այդ խօսքերը, ես չիմացայ, ծիծաղեմ, թէ վրդովվեմ և ցաւեմ։ Թէ ինչն էր այդ տեսակ կոպիտ վարմունքի պատճառը,—հաստատ չեմ կարող ասել, բայց ենթադրում եմ, որ նա ինձ ընդունեց որ և է պաշտօնեայի տեղ, կարծելով որ ես գնացել եմ նրա այգին ու խրճիթը վերցրելու....

Դրանով վերջացաւ իմ նկարչական ճանապարհորդութեան առաջին օրը։

Գ. Բաշինջաղեան

ծերի մինիստրութեան խորհրդական ժամինի վախճանվեց:—Ֆինանսների մինիստրը մի քանի փոփոխութիւններ է արել 1884 թւին հրատարակված գների մէջ, որոնցով մետաղական փոխառութիւնների կուպօնները ու այդ փոխառութիւնների մի քանիսների տիրաժ դուրս եկած տոմսակները և օբլիգացիաները ընդունվում են մաքսատներում՝ մաքսերը ոսկով վճարելու գործում: Այդ փոփոխութիւնները հրատարակված են «Собраніе Узаконеній» մէջ, դեկտեմբերի 3-ին և «Вѣстникъ Финансовъ»-ում: «Новое Время» լրագիրը հաղորդում է, որ շաբաթ օր, կառավարչական մասնաժողովը Րիբինսկ-Բոլօգօյի երկաթուղու վրա փորձեր արեց՝ հեռագրական գծով 274 վերստի վրա հեռախօսելու համար, մի և նոյն գծով հեռագրելու գործողութիւնը կատարելու միջոցին: փորձն աջողվեցաւ:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 6 դեկտեմբերի: Ինժեներական ճեմարանի պրօֆէսօր՝ գեներալ Պետրօվ նշանակված է արքունական երկաթուղիների ժամանակաւոր վարչութեան նախագահ: «Гражданинъ» լրագիրը հաղորդում է, որ պետական խորհրդի առաջին նիստում, որը զբաղված էր բաժնապետների համար կազմած նախագծի հարցով, կարդացվեցաւ կայսերական Պալատի մինիստրի մի այլ նախագիծը, որը վերաբերում է բաժնապետների փոխարէն գաւառապետների պաշտօններ հաստատելուն: Բաժնապետների վերաբերեալ համար ժողովները կը լինեն շաբաթ օրերը:

ԲԵԼԳՐԱԴ, 6 դեկտեմբերի: Մեծ սկուպշչինայի համար ընտրված են աւելի քան 500 արմատականներ և մինչև 100 ազատամիտներ: Առաջադիմականներից ոչ մէկն էլ չէ ընտրված:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 7 դեկտեմբերի: Բարձրագոյն հրամայված է՝ Չէրնօգօրիայի Ցէտինիէ քաղաքի իգական ուսումնարանին նպաստ տալ 10,000 աւստրիական գուլդէն, 5,700 րուբլու տեղ. այդ ուսումնարանում ծառայող անձանց պետական գանձարանից թոշակ տալ՝ ուսումնարանի տեսչուհուն 25 տարվայ համար—1,500 ր., 15 տարվայ համար—750 ր., 10 տարվայ համար—375 ր., տեսչուհու օգնականին 25 տարվայ համար տալ 800 ր., 15 տարվայ համար—400 ր., և 10 տարվայ համար—200 րուբլի: Ուսուցչուհուն 25 տարվայ համար տալ 500 ր., 15 տարվայ համար—250 ր., և 10 տարվայ համար—150 րուբլի:

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐՍԱ.

Դեկտեմբերի 5-ին

Լօնդօնի վրա 10 ֆունտ արժէ.	98 ր.	50 ›
Համբուրգի վրա 100 մարկ —	48 ›	30 ›
Փարիզի վրա 100 ֆրանկ —	38 ›	80 ›
Ոսկի — արժէ —	7 ›	85 ›
Մաքսային կուպօններ —	— ›	— ›
Արծաթ — — —	1 ›	18 ›
Բօրսային դիսկօնտներ —	$8^3/_4$ և	$7^7/_8$% ›
Պետակ. բանկ. 5% տոմս 1-ին շրջանի	97 ›	62 ›
— — — — 2-րդ —	96 ›	75 ›
— — — — 3-րդ —	96 ›	74 ›
— — — — 4-րդ —	96 ›	76 ›
— — — — 5-րդ —	96 ›	73 ›
— — — — 6-րդ —	— ›	— ›
Նոր 4% փոխառութիւն.	— ›	— ›
Արևելեան 5% փոխառութ. 1-ին շրջ.	— ›	— ›
— — 2-րդ —	— ›	— ›
— — 3-րդ —	— ›	— ›
Ներքին 5% առաջին փոխառութ.	— ›	— ›
— երկրորդ —	— ›	— ›
$5^1/_2$% րէնտա	— ›	— ›
Ոսկեայ րէնտա	— ›	— ›
Եօթերորդ կօնսօլիդած փոխառութիւն	— ›	— ›
Նոր երկաթուղային րէնտա	— ›	— ›
5% գրաւական թղթեր կալուած. փոխ. կրեդ. ընկ. մետ.	— ›	— ›
— — թղթադ.	96 ›	50 ›
Գրաւ. թղ. Ազնւ. բանկի	— ›	— ›
$5^1/_2$% գրաւական թղթեր Խերսոնի կալուած. բանկի	100 ›	— ›
6% գրաւակ. թղ. Խարկօվի կալ. բան.	100 ›	12 ›
— — Պօլտավայի — —	100 ›	50 ›
— — Պետ. Տուլսկ. — —	101 ›	— ›
— — Կիևվի — —	100 ›	50 ›
— — Մօսկվայի — —	101 ›	— ›
— — Բեսարաբ. Տավր. —	99 ›	75 ›
— — Նիժ. Սամար. —	100 ›	— ›
— — Վիլնայի —	99 ›	— ›
— — Թիֆլիսի—72 և — տ.	97 ›	— ›
— — Քութայիսի-18 և — տ.	97 ›	— ›
Վօլժսկօ-Կամսկի բանկի ակցիաները	680 ›	50 ›
Ռուսաց երկաթուղիների գլխաւ. ընկ.	239 ›	— ›
Րիբինսկ-Բօլօգօյի ընկ.	84 ›	— ›
Ս. Պետերբուրգի քաղաքային օբլիգացիաներ	92 ›	37 ›
Մօսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ	91 ›	75 ›
Օդէսայի — —	92 ›	62 ›
Թիֆլիսի քաղաք. կրեդ. ընկ. օբլ.	81 ›	— ›

Ս. Պետերբուրգի բօրսայի տրամադրութիւնը անհաստատ է:

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԻՑ

—

ՆՈՒԽԻ. Վ. Ց. Ուղարկեցինք ձեզ ձեր պահանջած «Экон. Пол. Тур. Армянъ» բրօշիւրը:

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—9—11 ժ. վիրաբուժական, նաև ատամնացաւի, սիֆիլիսի և աչքի ց.
ՐՈՒԴԿՈՎՍԿԻ—10—11 ժ. ներքին, երեխայոց և կանանց ց.
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆՑ—$11^1/_2$—12 ժ. կանանց և երեխայոց ց.
ԲԵՆԿԼԵՎՍԿԻ—11—12 ժ. ականջի, կոկորդի, քթի ց. և սիֆիլիսի:
ԱՐՏԵՄԻԵՎ—12—1 ժ. երեքշաբթի, ուրբաթ և կիւրակի կանանց ց.
ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ց. բացի կիւրակի:

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

ԳԱԴՕՄՍԿԻ—$4^1/_2$—$5^1/_2$ ժ. կաշուի ցաւերի և սիֆիլիսի.
ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—$5^1/_2$—$6^1/_2$ ժ.
ՓՈՒՂԻՆԵԱՆ—$5^1/_2$—$6^1/_2$ ժ. ներքին, երեխայոց և ջղային ց. (էլեկտրոտերապիա):
Հիւանդանոցումն է մանկաբարձուհի Մօգեր:
Վճար—50 կ.: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) համար փոխադարձ համաձայնութեամբ:
Հիւանդանոցի վերատեսուչ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ

ВЪ ЖИРАРДОВСКОМЪ СКЛАДѢ

Тифлисъ, Дворцовая ул., КАРАВАНСАРАЙ БЫВШІЙ АРЦРУНИ.

Դվօրցօվայա փողոց ՆԱԽԿԻՆ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ քարավանսարայում

ԺԻՐԱՐԴԵԱՆ ՊԱՀԵՍՏ

Տղամարդկանց և կանանց ճերմակեղէնի:

Սպիտակեղէնն օժիտի համար 100 րուբլուց մինչև 5,000 րուբլի գնով պատրաստ է միշտ մեր մագազինում:

Իսկ 5,000 րուբլուց մինչև 10,000 րուբլու գնով սպիտակեղէնն օժիտի համար պատուէր ենք ընդունում, որը և կատարում ենք շուտ և ճիշդ կերպով:

4—10. ԴՕՆՆԷՐ և ԼԷՑՑ

ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ

Վաճառվում են Խրիմեան Հայրիկի գրքերը,

1. „Դրախտի ընտանիք", գինը . . . . 1 րուբլի — կ. ճանապարհածախս 25 կ.
2. „Սիրաք և Սամուէլ", գինը. . . . 1 „ — „ „ 25 „
3. „Մարգարիտ Արքայութեան", գինը. — „ 50 կ. „ 15 „
4. „Յիսուսի վերջին շաբաթը", գինը. — „ 50 „ „ 15 „

1—3

Հիւրանոցում տելեֆօն

НѢМЕЦКАЯ ГОСТИННИЦА
ВЪ ВАРШАВѢ
31. Длугая улица 31.

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԻՒՐԱՆՈՑ

ՎԱՐՇԱՎԱՅՈՒՄ, Դլուգայա փողոց, 31. Գտնվում է քաղաքի նոյն իսկ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ կենտրօնում, ԹԱՏՐՕՆՆԵՐԻ և բոլոր ՊԱՇՏՕՆԱՏԵՂԵՐԻ կողքին: 90 սենեակներ, շքեղ կերպով յարմարեցրած, 30 կօպէկից մինչև 3 րուբլի օրական վարձով:

ԿՕՆԴԻՏԷՐԻԱ և ՌԷՍՏՕՐԱՆ

Ճաշեր 30 կօպէկից մինչև 1 րուբլի:
ՕՄՆԻԲՈՒՍՆԵՐ և ԿԱՌՔԵՐ երկաթուղու բոլոր գնացքների համար:
ԿԱՌՔԵՐԻ վարձը չափաւոր գներով:

(Հ)

ЗУБНЫЯ СРЕДСТВА А. ШТЕХЕРЪ
ПОДОЛЬСКІЯ ЗУБНЫЯ КАПЛИ
КОРОБКА 50 и 80 К.
ГИГІЕНИЧЕСКІЙ КОКАИНОВЫЙ ЗУБНОЙ ЭЛИКСИРЪ
БОЛЬШ. ФЛАКОНЪ 80 К.
ГИГІЕНИЧЕСКІЙ ЗУБН. ПОРОШОКЪ
КОРОБКА 30 К.
СКЛАДЪ ВО ВСѢХЪ АПТЕКАХЪ и АПТЕК. МАГАЗ.

ՊՐՕՎԻԶՕՐ Ա. ՇՏԷԽԷՐԻ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ
ԱՏԱՄՆԵՐԻ ՑԱՒԻ ԵՒ ՓՉԱՆԱԼՈՒ ԴԷՄ

ՊՕԴՕԼԵԱՆ ԱՏԱՄՆԱԴԵՂ ԿԱԹԻԼՆԵՐ 80 ԿՕՊ.
ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԿՕԿԱՑԻՆԵԱՆ ԱՏԱՄՆԱՑԻՆ ԷԼԻԿՍԻՐ 80 ԿՕՊ.
ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԱՏԱՄՆԱՑԻՆ ՓՈՇԻ 30 ԿՕՊ.

ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՀԵՍՏ. ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ՝ Կովկասեան դեղավաճառատան, և պ. պ. Շահպարոնեանցի, Մակկէրի, Սէնչիկօվսկու և Ազմուրօվի դեղատներում. ԲԱԳՈՒԻ մէջ, Բէկկէրի մօտ, ՔՈՒԹԱՅԻՍՈՒՄ՝ Կօկօչեվի մօտ, ՍՏԱՎՐՕՊՕԼՈՒՄ Բրօնիսօցկու մօտ և ԵԿԱՏԵՐԻՆՕԴԱՐՈՒՄ:

(Հ.)

ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ

Ազնեան՝ փոքրադիր օրացոյց. . . . . 10 կօպ.
„ Հարիւրով առնողներին . . . 7 „
„ Պատի օրացոյց. . . . . . . 1 րուբ. „ „
„ Ճանապարհի ծախսով. . . . 1 „ 25 „
Տէր-Աբրահամեանի օրացոյց. . . . . . 15 „
„ Գումարով առնողին. 12 կօպ.

3—3

Լ Ո Յ Ս Տ Ե Ս Ա Ւ

ԱԲԻՍՈՂՈՄ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆՑԻ

ՌՈՒՍԵՐԷՆԻՑ-ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԳԻՐՔ

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՏՈՐ

Գինն է 3 րուբլի, ճանապարհի ծախսը գնողի վրա է:

Միանուագ քանից աւելի գնողին զիջումն կը լինի:

Վաճառվում է ԲԱՅԱՌԱՊԷՍ Խիզինէլի և ընկ. գրավաճառանոցում, Թիֆլիս, Գօլօվինսկի Պրօսպէկտ, առաջին Գիմնազիայի հանդէպ: 21—40

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ 1889 ԹՒԻ

Օ Ր Ա Ց Ո Յ Ց Ն Ե Ր

Ա. Արիստակէս եպիսկոպոս Սեդրակեանի և այլն պատկերներով, երազահանով: Գինը 10 կ.: (Ճանապարհածախսով 14 կ.):

Բ. ՄԵԾԱԴԻՐ—ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ՝ կայսրի և իր Օգոստափառ Ընտանիքի, հայ բարձրաստիճան հոգևորականների, հեղինակների պատկերներով, տեսարաններով: Ընդարձակ յաւելուած. կենսագրութիւններ, պատմական և այլն յօդուածներ, բանաստեղծութիւններ, առևտրական և այլն և այլն. զանազան կարևոր տեղեկութիւններ: Գինը 25 կ.: (Ճանապարհածախսով 30 կ.):

«Աղբիւրի» բաժանորդները ճանապարհածախս չեն վճարում: Գումարով առնողներին զիջում: Պահեստը «Աղբիւրի» վաճառանոցում: Тифлисъ, «Агбюръ»: 3—5

ԲԺԻՇԿ ՊՐԷՕԲՐԱԺԷՆՍԿԻ

Մասնաւորապէս բժշկում է էլէկտրականութեամբ, ֆարադէական և գալվանական հոսանքով ձնուքերի և ոտների անդամալուծութիւնից, րէվմատիզմից, ներվային հիւանդութիւններից և կօնտրակտուրայից (մկանունքների անդամալուծութիւն), բժշկում է կոյրերին և խուլերին անդամալուծութիւնից և նոյնպէս ընդունում է կանացի հիւանդութիւններով և սիֆիլիսով տկարներին:

Հիւանդների ընդունելութիւնը ամեն օր, առաւօտեան 9 ժամից մինչև 12 ժամ և երեկոյեան 7 ժամից մինչև 8 ժամ, Միքայէլեան փողոցում, Բէկխանովի տանը, № 103. .5—10

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

„ԷՄԱՆՈՒԷԼ ՄԱՆԻԻ ԹԱՂՈՒՄԸ" վերնագրով բրօշիւրը: Ծախվում է ՅՕԳՈՒՏ ՄԱՆՆԻԻ ԸՆՏԱՆԻՔԻ, Թիֆլիսի գրավաճառների մօտ: Գինն է 10 կօպէկ: 3—3

Дозволено цензурою, Тифлисъ 7 Декабря 1888 г. Типографія Канцеляріи Главноначал. Гражд. час. на Кавк., Лорисъ-Меликовск. ул. д. каз.